

SEZGİN (MÜMEYYİZ) KÜÇÜKLERİN BANKALARLA İLİŞKİLERİ SORUNU

Prof. Yusuf Z. Binatlı

I — GİRİŞ

Bugün ana - babaların rızasıyla başka yerlerde çalışan veya yüksek öğrenim için aile ocağından ayrılan ve henüz ergin (reşit) durumda bulunmayan sezgin gençlerimizin sayısı küçümsenmeyecek oranda fazladır. Velilerinin yanından ayrılıp yüksek öğrenimlerini yapmak veya çalışmak üzere başka kentlere giden bu sezgin gençler Medeni Hukuk açısından kendilerini ilgilendiren bazı önemli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunların başında bankalara olan ilişkiler sözkonusu edilebilir.

Küçük Cari hesap açtırmak isteyen bu gibi sezgin küçüklere karşı bankalarımızın uygulamalarının çok değişik bir nitelik taşıdığını banka müdürleriyle ve öğrencilerle yapmış olduğumuz görüşmelerden anlamış bulunmaktayız.

Ankara, İstanbul, İzmir, Eskişehir, Bursa, gibi büyük kentlerde bulunan banka şubeleriyle kurduğumuz ilişki, bizi şu ilginç sonuca ulaştırmıştır:

A — Bazı banka şube yetkilileri yüksek öğrenim yapmanın ergenliğe (reşitliğe) karine teşkil edeceği inancında olduklarından, şubelerinde hesap açtırmak isteyen bir yüksek öğretim öğrencisinin doğum tarihini öğrenmek gereğini duymamakta, başka bir deyimle her lise mezununun ergin olması gerektiği inancını taşımaktadırlar.

B — Bazı banka şubeleri ise Medeni Kanunumuzun 10 ve 11. maddelerini gözönünde tutarak 18 yaşını tamamlamış (öğrenci veya işçi) kimseler için ayrıksız olarak hesap açmamaktadırlar.

C — Nihayet diğeri bir bölüm banka şubeleri de küçük cari hesap açtıracak kimsenin ilk bakışta ergin (reşit) olduğu izlenimini verip vermediğine önem vermekte, hesap açtıracak kimse ergin görünmüyorsa, bu takdirde kendisinden kimlik kartının gösterilmesi istenip sonuca göre işlem yapmaktadırlar. Bu son gruba giren banka şubeleri, hesap açtıran kimsenin sonradan ergin olmadığını saptadıkları takdirde, küçüğün vaktiyle bizzat açmış olduğu hesaptan kendisine ödemedi bulunmaktan kaçınmakta, ödemedi bulunmak için de veli veya vasisinin onama belgesinin gösterilmesini istemektedirler.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız durumun başka bir ilginç yönü de şudur:

Bir bankanın bir ilde örneğin üç şubesi varsa, bu üç şubeden herbirinin, hesap açtıracak sezgin küçüğün yaşı konusunda izlediği yöntem çok kez birbirine uymamaktadır. Yani aynı bankanın her bir şubesi yukarıda «A, B, C» bentlerinde sözünü ettiğimiz hususlardan birini rahatlıkla uygulayabilmektedir. Tüm bankaların aynı doğrultuda uygulamada bulunmaları gerekirken bu denli birbirine ters düşen uygulama yapmalarının objektif ve sübjektif nedenleri vardır. Bu nedenleri tahlil etmek yazımızın konusu içine girmektedir.

Neden (sebeb) ne olursa olsun, henüz ergin duruma gelmemiş, fakat sezgin (mümeyyiz) olan küçüklerin bankalarda kendi adlarına hesap açtırmalarında yapılagelmekte olan uygulamaların bu kadar karışık bir durum içinde bulunması, bizi mutlaka halledilmesi gereken bir sorunla karşı karşıya bırakmaktadır.

Banka - sezgin kişi ilişkisi sorununu çözebilmek için her şeyden önce sezgin küçüklerin medeni hakları kullanma yeteneklerini saptamak gerekir.

II - SEZGİN KÜÇÜKLERİN MEDENİ HAKLARI KULLANMA YETENEKLERİ

Bu bölümde sezgin küçüklerin tüm medeni hakları kullanma yeteneklerini ayrıntılarıyla açıklayacak değiliz. Ancak konumuzu aydınlatılabilmek için bir özet yapmakla yetinecek ve sezginlerin kanuni müessillerinin rızaları gerekmeksizin bulunabilecekleri bazı tasarrufları belirteceğiz:

1 — Medeni Kanunumuzun 16. maddesi hükmüne göre, sezgin olan küçükler kanuni mümessillerinin, yani veli veya vasilerinin peşin veya sonradan belirtilen rızalarıyla borçlanabilirler. Aynı kanunun 394. maddesi de bu doğrultuda hüküm getirmektedir. Şu duruma göre sezgin bir küçük bizzat altına girme yeteneği bakımından veli veya vasisinin peşin veya sonradan belirtilecek rızasına muhtaç durumdadır. Ancak bazı kazandırıcı hukuki işlemlerde böylesine bir rızaya muhtaç olmaksızın mal edinebilir. Örneğin Borçlar Kanunumuzun 236. maddesi «Medeni hakları kullanma selâhiyetinden mahrum olan kimse, temyiz kudretine malik ise bağışlamayı kabul ve bu sebeble mal iktisap edebilir» hükmü ile bu hususa işaret etmiştir. Gerçi aynı maddenin ikinci fıkrası kanunî mümessile bağışlamanın ortadan kalkması veya bağışlanan şeyin geri verilmesi sonucunu doğuran bazı halklar vermişse de bu haklar yapılan bağışlamanın, sezgin küçüğün maddi ve manevi çıkarlarına aykırı olması halinde kullanılabilir. Yoksa yapılan bu bağışı ortadan kaldırıcı veya bağışlanan malı geri verdirici bir tasarrufta bulunamaz. Tersine bir tutumda objektif iyiniyet kurallarına aykırılık söz konusu olur. Şu hususu hemen belirtelim ki Medeni Kanunumuz ehliyet bakımından velâyet altındaki çocukla vesâyet altındaki çocuğu bir tutmuştur. Medeni Kanunumuzun 269. maddesi «velâyet altındaki çocuk vesâyet altındaki kimse gibidir» demek suretiyle bu noktaya işaret etmiştir.

Bu incelememizde vesayete ilişkin hükümleri söz konusu ettiğimiz zaman, bu hükümlerin ehliyet yönünden velâyet altındaki çocuklar için de uygulanabileceğini söylemeye gerek yoktur.

2 — Sezgin küçüğün kanuni müessilinin rızasına bağlı kalmaksızın yapacağı işlerden biri de onu şikayet edebilmesidir. Örneğin Medeni Kanunumuzun 404. maddesi hükmüne göre, sezgin olup vesâyet altında bulunan kimse, vasisinin tasarrufuna karşı Sulh mahkemesine şikayette bulunabilir ve bu mahkemenin kararına karşı da tebliğden itibaren on gün içinde Asliye Hukuk mahkemesine itirazda bulunabilir.

3 — Sezgin küçükler için kanuni müessillerinin rızalarına bakılmaksızın kullanabilecekleri haklardan biri de vasiyet yapma hakkıdır. Ölümüne bağlı bir tasarruf niteliği taşıyan yapma hakkı Medeni

Kanunun 449. maddesiyle 15 yaşını bitiren ve sezgin durumda olanlara tanınmıştır. Böyle bir hakkı kullanmak isteyen sezgin ve 15 yaşını bitirmiş küçük, kanuni müessilinin rızasını almaksızın kendi malları üzerinde ölüme bağlı olarak vasiyet yolu ile tasarrufta bulunabilir. Ancak hemen şunu belirtelim ki, buradaki tasarruf temlikî bir tasarruf değildir. Temlikî bir tasarruf yolu ile bir malın elden çıkarılması, sezgin küçüğün malvarlığında bir eksilme meydana getireceğinden, bu gibi durumlarda Kanunî mümessilinin rızası sözkonusu olur. Halbuki ölüme bağlı tasarrufla vasiyette bulunan sezgin küçük, ölüme kadar o malın maliki durumunu elinde bulunduracağına göre, malvarlığında bir eksilme sözkonusu olmayacaktır.

4 — Erginliğe kavuşmuş bir çocuğun serbestçe tasarrufta bulunabileceği başka bir husus da meslek veya sanat için ana - baba tarafından ona kendi malından verilen kısmın idaresi ve o maldan faydalanma hakkıdır (M.K.m.284). Velayet altında bulunan bir çocuk için tanınan bu hak sonuç itibariyle vesayet altında kimseler için de sözkonusudur (M.K.mad.396).

5 — Gerek velayet, gerek vesayet altında bulunan bir sezgin çocuk, Kanunî mümessili tarafından kendi tasarrufuna bırakılan mallarını yine mümessilinin izni ile çalışarak kazandıklarını bizzat idare etmek hakkına sahiptir (M.K. mad. 398).

6 — Sezgin bir küçüğün kanuni müessilinin iznine gerek olmadan kullanabileceği haklardan biri de işçi sendikalarına üye olabilmesidir. 274 sayılı «Sendikalar Kanunu»nun bu konuya ilişkin 5. maddesinin 2. fıkrası aynen şöyledir :

«İşçi sendikalarına üye olmak için bu kanuna göre işçi sıfatını taşıyan kimsenin onaltı yaşını doldurması gerekir; onaltı yaşından küçük olanlar kanunî temsilcilerinin yazılı muvafakatiyle üye olabilirler. Ancak onaltı yaşından küçük olanlar, sendika genel kurulunda oy kullanamazlar».

Bu madde hükmüne göre, onaltı yaşını bitirmiş olan sezgin bir küçük kanuni temsilcinin iznine gerek olmadan bir işçi sendikasına üye olabileceği gibi, yine izne gerek olmadan kurulda oy kullanabilir. Bu madde hükmü Medenî Kanunun 10 ve 11. maddeleriyle 1630

Sezgin küçüklerin Bakanlarla ilişkileri sorunu

sayılı Dernekler Kanununun 2. maddesinin bir istisnasıdır. Çünkü Medenî Kanunumuza göre medenî hakları kullanabilmek için ergin olmak, sezgin olmak ve kısıtlı olmamak gereklidir. Ergin olmaksızın sekiz yaşın bitimiyle başlar. Öte yandan Dernekler Kanununun 2. maddesi medenî hakları kullanma hakkına sahip ve 18 yaşını bitirmiş bulunanların dernek kurma hakkına sahip olduklarını belirtirken aynı kanunun 15. maddesi, dernek kurma hakkına sahip herkesin derneklere üye olabilecekleri hükmünü getirmektedir. Bu duruma göre 16 yaşını bitirmiş bir kimsenin genel kurallar açısından işçi sendikasına üye olamaması gerekirken 274 sayılı Sendikalar Kanununun 5/2. maddesi istisnai bir hüküm getirerek işçi sendikasına üye olma açısından 16 yaşını bitirmiş işçiyi, ergin duruma gelmiş kimseler doğrultusunda görmektedir.

7 — Sezgin küçüğün kazancında dilediği gibi tasarrufta bulunmasına ilişkin bir hükmü de Medeni Kanunumuzun 283. maddesinde görmekteyiz. Ana-babanın rızasıyla aile dışında yaşayan çocuğun kazancında dilediği gibi tasarrufta bulunmasına ilişkin görüşlerimizi aşağıda açıklayacağız.

III — ANA-BABANIN RIZASIYLA AİLE DIŞINDA YAŞAYAN SEZGİN KÜÇÜĞÜN YETENEĞİ :

Yukarıda II. bölümde sezgin küçüklerin kendi başlarına yapabilecekleri tasarrufları genel açıdan belirtmeye çalıştık.

Bu bölümde sezginlerin, Kanuni temsilcilerinin iznine gerek olmaksızın bankalarda küçük cari hesap açtırıp açtıramayacakları konusuna değineceğiz. Başka bir deyimle bankaların kendi adına küçük cari hesap açtırmak isteyen sezgin bir küçüğün bu isteğini onun henüz ergin olmadığı gerekçesiyle gerip çevirip çeviremeyecekleri sorunu nu açıklamaya çalışacağız.

Bu hususta hemen şunu belirtelim: Bankalar sezgin bir küçüğün cari hesap açtırma yolundaki isteğini kolaylıkla geri çevirme kanuni olanağına sahip değillerdir. Örneğin işçi sıfatını taşıyan ve bir işçi sendikasına da üye olduğu saptanan sezgin küçüğün bir bankada kendi adına hesap açtırma isteği herhalde kabul olunmalıdır. Çünkü

274 sayılı Sendikalar Kanununun 5/2 maddesi 16 yaşını bitirmiş bir sezgin küçüğün, kanuni temsilcisinin iznine gerek olmadan bir sendikaya üye olabileceğini ve genel kurulda da oy kullanabileceğini kabul etmekle bu gibileri ergin işçilerle bir tutmaktadır. Öte yandan Medeni Kanunun 283 maddesine göre bu durumdaki sezgin bir işçi, kazancında dilediği gibi tasarruf edebileceğine ve bankada hesap açtırmak da bir tasarrufî muamele olduğuna göre bu gibiler bankada küçük cari hesap açtırabilmelidir. Bankaların bu husustaki isteği Medeni Kanunun 283. maddesi hükmü karşısında geri çevirecek hukuki bir dayanağa sahip olmadıkları kanısındayız.

Sendikalı işçi çocukların durumuna böylece kısa olarak değindikten sonra şimdi genel olarak tüm sezginlerin bankalarla ilişkileri hakkındaki doktriner görüşleri belirtmeye çalışalım.

DOKTRİNER GÖRÜŞLER :

Ayten H. Eti, bir bankaya para yatıracak kimsenin mutlaka 18 yaşını bitirmesi gerektiği görüşündedir (1). Bu sayın yazara göre, 18 yaşını bitirmemiş küçükler için ana-babanın hesap açtırması gerekir. Bu şekilde açılan hesaptan para çekilmesi de veli veya vasiler tarafından yapılmalıdır (2). Yazar «küçük»ün «sezgin» olup olmadığı hususunda herhangi bir ayırım yapmamaktadır.

Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Öğretim Görevlisi Sayın Mübin Dikel, bankalarda mudî adına hesap açılmasında, üzerinde önemle durulacak hususun para yatıracak kimsenin kimliğinin saptanması olduğuna işaret ederek, «hesap açtıracak kimse çocuk eşkali gösteriyor ve ilk bakışta reşit olduğu anlaşılmıyorsa yaşının tespiti gerekir» demektedir (3). Sayın yazar bu görüşü ile, hesap açtıracak kimsenin fizikî görünüşünün ön plânda tutulması gerektiğine işaret etmektedir ki, bu durumda 18 yaşından küçük bir kimsenin bankalarda hesap açtırma olanağı olmadığı sonucu çıkmaktadır. Aynı yazar bu husustaki görüşlerini daha da pekiştirerek şu görüşü savunmaktadır:

(1) Eti, Banka ve Muamelati, sh. 28

(2) İbid, sh. 29

(3) Dikel, Banka İşletmesi, 1967, sh. 100

Sezgin küçüklerin Bakanlarla ilişkileri sorunu

«18 yaşından küçük ve reşit olmamış kimseler medeni haklarını veli veya vasileri vasıtasıyla kullanırlar; Küçüklere hesap açılırken ana, babanın veya yalnız babanın hüviyet cüzdanı aranır 18 yaşından küçük kimseler hesaplarından para çekemezler; hesaplarından ödenecek paralar ancak velilerine veya vasilerine ödenir» (4). Sayın Mübin Dikel'e göre 18 yaşından küçük kimse (velev ki sezgin dahi olsa) hiçbir zaman kendi adına bankada bir hesap açtıramayacak ve açılan hesaptan para çekemeyecektir.

Orta Doğu Çalışma Enstitüsü öğretim üyesi Nüvit Ataş, ergin olmayan veya ergin sayılmayan bir kimsenin kendi adına hesap açtıramayacağını, şayet böyle bir hesap açtırmış ise bu işlemin batıl sayılabileceğini belirtmektedir (5).

Vedat Onur da, 18 yaşından küçük çocuklar için Bankalarda hesap açtırmak ve açılan hesaptan para çekmek hakkının veli veya vasilere ait olduğunu söylemektedir (6).

Sayın Dr. Baki M. Toksal, konuyu daha derinliğine ele alarak, ana-babanın rızasıyla aile dışında yaşayan mümeyyiz küçüklerin kazançlarında tasarrufta, bir meslek ve sanat icrası için verilen malların idaresi ve onların hasılatının kullanılmasında serbest olduklarını, bu bakımdan bu durumda bulunan sezgin küçüklerin kendi başlarına küçük cari hesap açtırabilecekleri inancında olduğunu ifade etmektedir (7).

Sayın Ali Sait Yüksel, Toksal'ın görüşünü paylaşarak şu ilginç örneği vermektedir:

«Bankacılık tatbikatım sırasında adalet duyguma her defasında ağır bir tahkir gibi gelen hadiselerden biri de, 16-17 yaşını bulmuş bir beslemenin istikbalini temin kaygısıyla bir kaç kuruşluk kazancını biriktirmek üzere banka gişelerine yaptığı müracaatın daima geri çevrilmesidir. Çocuk, seneler önce muhtemelen imkânları çocuklarının infakına el vermeyen fakir bir Anadolu köyünden büyük şehire halk dilindeki anlamıyla evlatlık olarak getirilmiştir. Sözüm ona Kanuni temsilcileri durumundaki ana babasının yerini dahi bil-

(4) İbid, sh. 101

(5) N. Ataş, Banka İşletmeciliği ve Tatbikatı, 1966, sh. 97

(6) Vedat Onur, Banka Muamelelerinin Hukukî Mahiyetleri, İktisadî Fonksiyonları ve İşletme hususiyetleri, 1959

(7) Dr. Baki M. Toksal, Hukukî Cephesi ile Hesabı Cari, 1956

diği şüphelidir. Nezdinde kaldığı ailenin sıfatı ise hukuki manası ile evlâtlık olmadığı, ancak adı «besleme» ile tavsif edildiği için, hi-mayesinde bulunduğu aile reisi de onu temsil edemez. Şimdi bu çocuk fiilen kanuni temsilden mahrum kalacak, dıştan turnaktan arttırdığı üç beş kuruşunda bile serbestçe tasarruf edemeyecek mi-dir?» (8).

Sayın Prof. Dr. Şakir Berki, ana-babanın rızasıyla aile dışında yaşayan sezgin küçüğün kazancında kendi başına tasarrufta bulunabileceğini ve küçüğün bu kazançla ilgili olmak şartıyla âdeta ergin ve sezgin kişilerin tam ehliyetine sahip bulunduğunu, ancak küçüğün bu ehliyetinin, aile dışında ikâmet etmekteyken edindiği işten dolayı elde ettiği kazançla sınırlı olduğunu belirtmektedir (9).

GÖRÜŞÜMÜZ :

Sezgin küçüklerin bankalarda küçük cari hesap açtırıp açtıramayacakları hususunda bankalarımızın uygulamalarının çok değişik olduğuna işaret etmiştik. Bunlar adına doğrudan hesap açmayan bankaların bu tutumu, kanun hükümlerinin çok dar anlaşılmasından ileri gelmektedir. Sezgin küçükler adına yaş sorunu araştırmaksızın hesap açan bankalar da bu uygulamalarının hukukî tartışmasını yapmaktan kaçınmaktadırlar.

Sorunu hukukî yönden inceleyen yazarlar arasında Toksal ve Yüksel'in görüşleri dışında diğerleri sezgin küçüklerin doğrudan kendi adlarına küçük cari hesap açtıramayacakları görüşünü savunmaktadırlar. Bu arada Sayın M. Dikel, bir taraftan 18 yaşından küçük kimselerin kendi adlarına bankalarda hesap açtırmayacakları görüşünü savunurken öte yandan, çocuk eşgali göstermeyen ve ilk bakışta ergin olduğu kanısını veren kimsenin yaşının saptanmasına gerek olmadığını görüşünü ileriye sürmektedir. Bir kimsenin çocuk eşgali gösterip göstermediğini saptamak, sübjektif bir değer taşıdığına göre, bu gibi kimselerin hesap açtırmalarını meşru görmek yazarın birinci görüşü ile bağdaşır bir durum yaratmamaktadır. Bize göre Sayın yazar şu hususu belirtmek istemektedir: 18 yaşından kü-

(8) A. Saif Yüksel, Bankacılık Hukuku, 1960, sh. 42

(9) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1967, sayı 1-4

çük bir kimse kendi adına hesap açtıramaz. Ancak banka memuru hesap açtıracak kimsenin fiziki görüşüne aldanıp onu ergin kişi olarak kabul etmişse bu takdirde hesap açılmasında bir sakınca yoktur. Çünkü iyiniyet prensibi kendisini koruyacaktır.

Sayın yazarın bu görüşüne katılmıyoruz. Zira, hukukî tasarrufta bulunan bir kimsenin medenî hakları kullanma yetkisine sahip olmadığını bilmemek, iyiniyet prensibi ile korunmuş değildir (10). Bankada hesap açtırmak gibi bir tasarruf işleminde hesap açtırmak isteyen kişinin tasarruf ehliyetine sahip olduğunu bilmemek, o işlemin sıhhatli olmasını gerektirmez. Bu itibarla iyiniyet prensibine dayanılarak yapılan işlemin hukukiliğini yalnız bu açıdan savunmanın doğru olamayacağı kanısındayız.

Sayın Nüvit Atas, ergin olmayan ve ergin de sayılmayan bir kimsenin kendi adına bankalarda hesap açtıramayacağını şayet böyle bir hesap açtırmış ise bu işlemin batıl sayılması gerektiğini belirtirken bu görüşünün hukukî dayanağını göstermemiştir. Bundan ötürü Sayın yazarı bu kadar katı bir sonuca ulaştıran nedenleri anlayamadık. Özellikle bu gibilerin bankada kendi adlarına küçük cari hesap açtırmaları işleminin istisnasız batıl sayılması görüşü kanımıza göre doğru değildir. Çünkü ana babanın rızasıyla aile dışında yaşayan küçüğe kazancı üzerinde dilediği gibi tasarruf hakkını Medeni Kanunumuz tanıdığına (M.K.283), yine Medeni Kanunun 284. maddesi hükmüne giren çocukların kendilerine bırakılan mallar üzerinde idare ve bunlardan faydalanma hakkı verildiğine göre bu gibilerin bankalarda hesap açtırma işlemlerinin batıl sayılması M. K. nun yukarıda belirtilen maddelerinden elde edinilmek istenen amacı zedelemiş, hatta ortadan kaldırmış olur.

Sayın Prof. Dr. Şakir Berki'nin, ana babanın rızasıyla aile dışında yaşayan sezgin küçüğün kazancında tamamen egemen olduğu ve küçüğün bu kazancı ile ilgili olmak şartıyla adeta ergin ve sezgin kişilerin tam ehliyetine sahip bulunduğu biçimindeki görüşüne katılıyoruz. Sayın yazar sezgin küçüğün bu ehliyetini onun aile dışında ikâmet etmekte iken edindiği işten ötürü elde ettiği kazançla sınırlamaktadır. Bizim görüşümüze göre «edinilen iş» mutlaka bir

(10) Prof. Dr. Kudret Ayiter, Medenî Hukukta Tasarruf Muameleleri, Ayrıca bak. Egger, sh. 172. Von Tuhr, sh. 202

«kol işi» niteliğinde değildir. Fikir ve sanat eseri sahibi bir sezgin küçüğün bu alandaki uğraşı da «edinilen iş»tir. (11). Şu hale göre bu alanlarda gösterilen çaba sonucu elde edilen gelir üzerinde sezgin küçüğün serbestçe tasarruf yetkisi vardır; dolayısıyla böyle bir kimse kazancından bir bölümünü bir bankaya yatırma hakkına da sahiptir. Medeni Kanununun 283. maddesindeki «Ananın babanın rızasıyla aile haricinde yaşayan çocuk..... kazancında dilediği gibi tasarruf edebilir» hüküm kendisine böyle bir hak vermektedir (12).

Kanunî temsilcilerinin rızasıyla aile dışında çalışan bir küçüğün kazancında dilediği gibi tasarrufta bulunma yetkisi kanunî hakkı olmasından ötürü, bu yetkiye sahip olan bir küçüğün bankalarda kendi adına hesap açtırması bir haktır. Şu hale göre, bu durumdaki kimsenin hesap açtırma isteğinin bankaca reddedilmesi haksız bir tasarruf olur inancındayız. Hele 274 sayılı kanununun 5. maddesine göre bir işçi sendikasına üye olan 16 yaşını doldurmuş işçinin isteği kesinlikle reddedilmemelidir. Çünkü bu gibiler bir yandan Medeni Kanununun 283. maddesi hükmünden, öte yandan 274 sayılı kanunun kendilerine tanıdığı olanaklardan faydalanmaktadırlar.

Yukarıda ana babanın rızasıyla aile dışında çalışan küçük sezginlerin bankalarla olan ilişkilerine değindik. Şimdi çalışma sözkonusu olmaksızın, sezginlerin bankalarla olan ilişkilerine değinelim:

Bu konu daha çok öğrencileri ve özellikle yüksek öğrenim için aile ocağından ayrılan henüz reşit durumda olmayan sezgin gençlerimizi ilgilendirmektedir.

Konuya girmeden önce Medeni Kanunumuzun 398. maddesini aynen verelim :

«Vesayet altındaki kimse, kendi tasarrufuna bırakılan mallar ile vasisinin izniyle çalışarak kazandığı malları bizzat idare etmek hakkını haizdir.»

Bu madde şu iki hükmü birlikte getirmektedir:

1 — Vesayet altındaki kimsenin kendi tasarrufuna bırakılan malları bizzat idare edebilmesi,

2 — Vasisinin izniyle çalışarak kazandıklarını bizzat idare etmesi yetkisi.

(11) Dr. Eugene Curti, Kanunun Medeni Şerhi, Adalet Bakanlığı yayını, Cilt 1, sh. 476

(12) Egger, İsviçre Medeni Kanun Şerhi, Cilt 2, Aile Hukuku, sh. 169

Bizim konumuz bunlardan birincisiyle ilgilidir. Ancak M.K.nun 398. maddesi vesayet altında bulunanlara ilişkin olmakla beraber aynı Kanunun 269. maddesindeki «velâyet altındaki çocuk ehliyet itibariyle vesayet altındaki kimse gibidir» hükmü iki madde arasında bir bağlantı kurmaktadır. Bu bağlantı kuşkusuz «ehliyet» yönündedir. Yoksa velayet müessesisiyle vesayet müessesesi arasında elbette ki farklılık vardır.

Bu kısa açıklamadan şu sonuca varabiliriz: Vesayet altındaki bir kimse kendi tasarrufuna bırakılan malları bizzat idare etme hakkına sahip olduğuna göre, velayet altında bulunan seszin bir küçük de aynı ehliyete sahip olur.

Vesayet veya velâyet altındaki bir kimsenin kendi tasarrufuna bırakılan «mal» dayimi içine şunlar da girmektedir: Hediyeler, cep harçlıkları, gezi için gereken para (13), ev veya otel ücreti, geçim parası, öğrenim için kendisine verilen paralar (14).

Sezgin küçük yukarıda örnek olarak verdiğimiz değerler üzerinde serbest bir tasarruf yetkisine sahip olduğuna, başka bir deyimle bu hususta medeni hakları kullanma yeteneği bulunduğu göre elinde mevcut paralarını bir bankaya yatırma hakkına da sahip olur.

Medeni Kanunun 398. maddesindeki «bizzat idare etmek hakkını haizdir» hükmünün anlamını Prof. Dr. A. Egger şöyle ifade ediyor:

«Bunun delâlet edebileceği tek anlam, kendisinin bunlar üzerinde tasarruf eylediğidir O, bu tutarları olduğu gibi muhafaza edebilir, **bir bankaya tasarruf hesabına yatırabilir**, satın alma mukavelesi yapmak suretiyle başka kıymetlere tahvil edebilir...» (15)

Sezgin bir öğrenci ana babası tarafından kendisine gönderilen parayı yukarıdaki gerekçelere göre bir bankaya kendi adına yatırabileceği gibi bu para kendisine (ana babasının idare ve intifa hakkı olmamak şartıyla) üçüncü bir kişi tarafından bağışlanmışsa, bu pa-

(13) Prof. Dr. Ferit Hakkı Saymen, Türk Medeni Hukuku, Cilt 2, Şahsın Hukuku, s. 107, 1948.

(14) Kanunu Medeni Şerhi ve Nazariyeleri, Cilt 2, s. 435-436 (Adalet Bakanlığı yayını).

(15) Egger, a.g.e., s. 627.

rayı da Medeni Kanunun 282/1. maddesinden faydalanarak bankaya kendi adına yatırabilir (16)

Sonuç olarak şu hususu belirtelim: Kimi bankalarımız Medeni Kanunumuzun yalnız 10 ve 11. maddelerini gözönünde tutarak hesap açtırmak için mutlaka 18 yaşın bitiminin şart olduğu görüşündedirler Kimi bankalarsa hesap açtıracak sezgin küçüğün ergin olmadığını bilmezlikten gelerek küçük cari hesabı açmaktadırlar.

Bu kısa incelememiz öyle sanıyoruz ki bankalarımızı konu üzerine eğilmeye yöneltecek bir ortam yaratacaktır.

(16) Dr. Wilhelm Schütz, Bankgeschaifliches Formularbuch, sh. 135 (A.S. Yüksel, a.g.e. s. 43)